

ÖZET

Grek sanatında sıkça karşılaşılan deniz yaratıklarından biri olan Skylla'ya köken olarak gösterilebilecek en erken örnek M.Ö. 1. bine kadar iner. Grek sanatında ise M.Ö. V. yüzyılla birlikte görülmeye başlar. Antik kaynaklardan ilk olarak Homeros'ta sözü edilen yaratığın tasvirleri onun anlatımıyla uyumsuz. Ortak görüş ise onun denizin kişileştirilmiş bir tasviri olduğudur.

MARINE CREATURES IN THE GREEK ART-I: SKYLLA

The earliest example to be given, in terms of origins, for Skylla which is one of the most frequently encountered marine creatures in the Greek Art dates back to as early as 1st Millennium B.C. However, in the Greek Art, it appears as of 5th Century B.C. The description of the creature which was first mentioned by Homeros does not comply with his narrations. Common opinion, however, is that it is a personified description of the sea.

Anahtar Kelimeler : Grek, Sanat, Yaratık, Deniz, Skylla

Key Words : Greek, Art, Creature, Marine, Skylla

Antik Çağda tanrıların insan biçiminde düşünülmesi ve tabiat olayların kişileştirilmesi sonucu ortaya çıkan mitoloji Grek tasvir sanatının temelini oluşturur. Bu tasvirlerini çoğunu tanrı, tanrıçalar ve kahramanlar oluşturur. Bunların yanında çok fazla dikkati çekmeyen diğer bir tasvir, fantastik veya karışık yaratık olarak adlandırılan tasvirlerdir. Farklı canlılara ait uzuvların bir araya getirilmesi ile oluşturulan bu yaratıklar ilk bakışta sembolik gibi dursa da aslında tanrılara ve tanrıçalara yüklenen anlamlar bu yaratıklar içinde geçerlidir ve çoğu zaman bir tabiat olayının kişileştirilmesi olarak ortaya çıkarlar. Bu yaratıkların büyük bir kısmı karada görünmesine karşın, denizciliğin oldukça yaygın olduğu Greklerde deniz yaratıkları da azımsanmayacak bir yere sahiptir. Bu deniz yaratıklarından biri de Skylla'dır. Skylla¹ Kharbydis'le birlikte Odyssea'da adı geçen üst kısmı kadın gövdesinden, belden aşağısı köpek başlarından oluşan bir deniz yaratığıdır.² Kimden nasıl doğduğu kesin olarak belli değildir. Kimi efsane yazarları Phorkys ile Hekate'nin, kimi de Typhon ile Ekhidna'nın kızı sayarlar.³ Homeros⁴ ise yaratığın en canlı anlatımını verir;

“Skylla oturur mağarada, ulur acı acı sesi benzer yeni doğmuş bir eniğin sesine, ama kendisi öyle korkunç bir canavardır ki, istemez kimse onu görmek, istemez bir tanrı bile on iki ayağı var, biçimsiz ve güdük on ikisi de, upuzun boyunları var tam altı tane, her boynun üstünde korkunç bir kafa var, her kafada üç sıra diş, üst üste, sımsıkı, kapkara ağızlar durmadan ölüm saçar,

mağaranın kovuğunda bele kadar gömülüdür o, uzatır başlarını korkunç uçurumdan dışarı, gezdirip bakışlarını kayalarda olduğu yerden, avlar yunus balıklarını, köpekbalıklarını, ve indirir gövdeye sürülerle deniz canavarını.”

Aeschylus⁵ ondan “Efendisinin elini yalayan nefret dolu kötü bir kadın, iki başlı bir yılan, denizcilerin laneti, kayalıklarda yaşayan bir canavar olarak bahseder. Onun bu tasviri Skylla'yı Homerik canavarlar arasına koyar ve köpek unsurlarını karakterini güçlü bir şekilde vurgular. Bunun dışında Skylla, şairler tarafından övülen destansı ve kutsanan kadın karakterlerden biridir. Ancak onun hakkında bildiğimiz tek şey Hekate ve Phorkis'in kızı olduğudur. Kötülüklerin de tanrıçası olan Hekate, köpeklere yaşam verir. O bir “Skylakotrophos” veya “Skylakopniktestir” (onları besleyen ve yiyen).⁶ Skylla'nın belinden çıkan köpek başları ise ona “Skylakesleri” doğuran bir fahişe tanrıça imajı verir ki bu şekliyle Pegasos ve Khrysaor'u doğuran Gorgo'ya benzer. Skylla ise köpek unsurlarını ve denize ait elementleri birleştirir. Saldıran köpekler, onlara karşı duyulan saygı ve korkunun ya da çobanların eğitilmiş köpekleriyle alakalı olabilir. Denize ait öğeler ise deniz ticaretinin ve denizin canavarlarıyla birlikte önemli olduğu bir toplumu yansıtmaktadır. Coğrafik anlamda Skylla, Triton gibi bir kişileştirmedir. Her ikisi de klasik dönemde Sicilya boğazının ya da genel olarak denizin kişileştirilmiş öğeleri olmuşlardır.⁷ Diğer bir görüş ise Skylla'nın tehlikeli kayalıklarla uçurumların dibinde derinliklerinde oluşan kişileştirilmiş deniz girdabı olduğudur.⁸

*Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 25240, Erzurum

1- Grekçe- Skylla (Transkripsiyonu; Skylla), Latince - Scylla, İngilizce - Skylla

2- M. Lurker, Lexikon der Götter und Dämonen (1984), 298

3- A. Erhat, Mitoloji Sözlüğü (1993), 274

4- Homeros, Odyssea XII,85

5- Aeschylus; Agamemnon 1228-34

6- G.M.A. Hanfmann; “The Scylla of Corvey and Her Ancestors” Studies on Art and archeology in Honor of Ernst Kitzinger on His Seventy-Fifth Birthday 41, 1987, 258

7- Hanfmann; a.g.e., 251; E. Hamilton; Mitologya, Çev. Ü. Tamer (1996), 167

8- C. Preller; Griechische Mythologie.Theogonie und Goetter (1894), 617

Odyseia’da iki kayalığı betimler⁹. Bunlardan biri gökyüzü kadar yüksek dik yamaçlı ve keskin sivri uçlu yoğun sislerden oluşan tabakanın zirvesinin etrafında sürekli bulunduğu ve bulutlara kadar uzanan kayalıktır. Tepesinde kuzeye bakan karanlık bir mağara bulunmaktadır. Burası Skylla’nın yaşadığı yerdir. Skylla’nın yanında Krataeais’in bir kızı bulunmaktadır ki bu kişi denizin dalgalarının büyük gücünün simgesel bir ifadesidir. Skylla’nın kendisi zaten korkunç bir yaratıktır. Sesi küçük bir köpeğinki gibidir, görüntüsü ise on iki ön ayaklı altı uzun boğazlı ve her birinin sonunda çirkin başlı yan yana duran üç keskin köpek dişleri ölümü garanti eder bir şekilde oluşturulmuş korkunç bir canavardır. Yaratığın gövdesi korkunç bir mağaranın içinde dururken, başlar ürkütücü ağızlarıyla dışarıya bakmaktadırlar. Bu şekilde yunusları, fokları ve daha büyük deniz yaratıklarını avlarlar. Diğer kayalık ise daha alçak ve bu kayalıktan yaklaşık bir ok atışı kadar uzaklıktadır. Bu kayalığın üzerinde çok büyük bir incir ağacı yükselmektedir ve hemen bunun altında Kharybidis denizin oluşturduğu taşkınlığı yutar ve tekrar dışarı atar. Bunu günde üç kez tekrarlar. Bu iki girdabın Sicilya’daki denizin daraldığı yerde olduğu düşünülmektedir¹⁰.

Aynı zamanda o bir Nymphe’dır. Kendi halinde yoksul bir balıkçı olan Glaukos deniz tanrılarının arasına girmesi ile belden aşağısı balık olan yakışıklı bir tanrıya dönüşür. Bir gün denizde yüzerken küçük bir koyda yıkanan Nymphe Skylla’yı görür ve ona âşık olur. Skylla’nın aşkına cevap vermemesi üzerine büyücü Kirke’ye gider. Kirke’ye derdini anlattığında Kirke Glaukos’a âşık olur. Glaukos’un aşkını reddetmesi üzerine çılgına dönen büyücü kinini Glaukos’dan değil Skylla’dan çıkarır. Çok zehirli bir su hazırlayarak Skylla’nın yıkandığı koya döker. Skylla’nın suya girmesi ile birlikte belinin aşağısından köpek başları çıkan bir yaratığa dönüşür.¹¹ Öte yandan Poseidon genç kıza âşık olur, kıskançlığa kapılan karısı Amphitrite büyücü Kirke’den genç kıızı böyle bir metamorfoza (dönüşüm-başkalaşım) uğratmasını ister. Başka bir söylentiye göre ise Glaukos’a âşık olan Skylla Poseidon’un aşkına karşılık vermez bunun üzerine de Poseidon onu bu şekilde cezalandırır¹².

Yaratığın etimolojisine baktığımızda kesin bir yargıya varılamadığı görülür. Scylla, Scylax, Skyllein (soymak, sunmak) kelimeleri Hint-Avrupa

9- Homeros; a.g.e., XII, 100-105

10- Preller; a.g.e., 617

11- Ş. Can; Klasik Yunan Mitolojisi (1994), 228-230; Hamilton; a.g.e., 216; P. Grimal, Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma, Çev. S. Tamgüç (1997), 743

12- Grimal; a.g.e., 743; R. Graves; Yunan Mitleri, Çev. U. Akpur (2004), 67

13- F. Studniczka; "Skylla in der Mykesischen Kunst" AM 31, 1906, 50-52, 50-52, Res.1

14- A. Evans; The Palace of Minos (1921), 118, Res.87,7; Hanfmann; a.g.e., 258, Res.7

15- K. Shepard; The Fish-Tailed Monster in Greek and Roman Art (1940), 7

16- Hanfmann; a.g.e., 259

17- Khimaira’nın kökeni için bkz. A. Temür; "Grek Sanatında Görülen Khimaira’nın Köken ve Gelişimi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, 1-21, 2008

18- E. Akurgal; Die Kunst der Hethiter (1961), 97, Res.121

19- I.G. Gelb; "The Dogs of Nikarawas" AJSL 55-2, 1938, 200-203

20- J.Oates; Babylon (1979), 73

21- Oates; a.g.e., 73, Res.49; H. Frankfort; The Art and Architecture of the Ancient Orient (1989), 57, Lev.59,A

diline ait gibi görünmektedir. Scylax mı yoksa skyllein mi olduğu hala çözülememiştir. Kökenleri ise başlı başına bir tartışma konusudur. Kökeni hakkındaki ilk görüş Studniczka’ya¹³ aittir. O, Evans tarafından Knossos’da bulunmuş bir mühür¹⁴ üzerindeki yaratığı Skylla’nın ilk tasviri olarak kabul etmektedir (Resim 1). Mühür üzerinde, denizden yükselen köpek kafalı bir yaratığın, üzerinden denizcinin olduğu bir gemiye saldırırken görülmektedir. Ancak bu yaratığın Skylla olduğunu ispatlamak mümkün değildir. Bu yüzden de bu görüş destek görmemiştir. Shepard¹⁵ ise Suriye’de Askalon Gölü’nde yaşadığına inanılan balık vücutlu Tanrıça Derketo’nun, Skylla’nın muhtemel öncüsü olduğunu önermiştir. Hanfmann¹⁶ ise Hitit uzmanı Güterbock’un doğum tanrısı veya köpek tanrısı ile ilgili herhangi bir metne rastlamadığını söylemektedir ki bu da önemlidir, çünkü Hydria ve Khimaira’nın¹⁷ Geç Hitit mühürlerinde ve kabartmalarında tipik Hitit mitolojisinde olduğu gibi öncüleri vardır. Buna karşın Kargamış kralı Kral Araras ve oğlu Kamanas’a ait bir anıt önüne kazılmış Luvice yazıtın sonundaki lanet şu cümleyle biter¹⁸; "Ninkara köpekleri onun kafasını boğacak"¹⁹ bahsedilen "Ninkara" ya da "Nikarak", Gelb¹⁹ tarafından Akadlar ve Sümerler aracılığıyla M.Ö. 3. bine tarihlenmektedir. Oates²⁰ ise köpeklerle bağlantılı olan iyileştirici tanrıça Gula’yı Skylla’ya köken olarak gösterir. Gula’nın Sümer mitolojisindeki orijinal fonksiyonuna göre verimlilik tanrıçasıdır ve Babil sınır taşları üzerinde (Gula tarafından lanetlenmiş) köpek simgesi ile tasvir edilir²¹. Orta Assur kabartmalarında görülen köpek figürü de yine aynı şekilde Gula’ya olan adamayı göstermektedir. Ancak Gula’yı temsil eden tasvirlerde saldırgan bir köpek görülmemektedir.

Resim 1: Knossos’dan mühür

Resim 2: Hasanlu'dan altın kâse).

Bütün bu örnekler Skylla'nın kökenine tam olarak ışık tutmamaktadır. Doğu'daki Skylla'ya köken olarak gösterilebilecek en yakın örnek ise K.Batı İnan'da Hasanlu'da bulunan M.Ö. X. yüzyıla tarihlenen altın bir kâse²² üzerindeki betimdir (Resim 2). Burada sakallı bir yüze sahip, belden yukarısı insan, alt kısmı aslan gövdeli bir yaratığın kuyruğundan, aynı yöne bakan üç köpek başı çıkmaktadır. Yaratığın gövdesinin alt kısmı ve kuyruğu ise deniz canlılarında olduğu gibi pullarla kaplıdır. Şu ana kadar Skylla'ya benzer başka bir örnek ele geçmediği için bunu en erken örnek olarak kabul etmekteyiz.

Resim 3: Melos'tan terrakotta kabartma

Resim 4: Louvre Müzesi'nden krater

22- Hanfmann; a.g.e., 259, Res.8

23- E.W. Karydi; "Skylla, Bilder und Aspekte des Mischwesens" JDI 112, 1997, 167-187, 167

24- Schefold-Jung; a.g.e., 55, Res.48; Karydi; a.g.e., 167-168, Res.1; Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII,1-2 (1997), 1139, Res.9

25- A.D. Ure; "Boeotian Vases With Women's Heads" AJA 57, 1953, 245-249, 246, Res.6; Limc; a.g.e., 1143, Res.69

26- Hanfmann; a.g.e., 257, Res.4; Karydi; a.g.e., 170, Res.3; Limc; a.g.e., 1139, Res.19; T.H. Carpenter; Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji, Çev. B.M. Ünluoğlu (2002), 243, Res.346

Greksanatında Skylla tasvirlerine ise en erken M.Ö. V. yüzyılın ikinci çeyreğinde rastlanır²³. Ele geçen tasvirler Homeros'taki tasvirlerle birebir uyumsuz. Bunda Arkaik döneme ait herhangi bir Skylla örneğinin ele geçmemiş olması söz konusudur. Skylla ile ilgili yerleşik bir ikonografi açıkça yoktur. Erken klasik eserler, tasvir için bir arayış olduğunu gösterir. M.Ö. V. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen Melos kabartmasında²⁴ işlenmiştir (Resim 3). Belden yukarısı çıplak ve altında kısa etekli yaratığın belinden hırlar pozisyonunda iki köpek başı çıkmaktadır. Yüzgeçli kuyruğu "8" şeklinde kıvrılmıştır. Çenesine dayamış sol eliyle oldukça sakin ve düşünceli bir tavır içindedir.

Resim 5: Akragas'tan gümüş sikke

Resim 6: Kıbrıs'tan mozaik

M.Ö. 450-425'lere tarihlenen Louvre Müzesi'nden kırmızı figür bir krater²⁵ üzerinde görülen Skylla ise bu tasvir şeklinin vazo ressamları tarafından da kabul gördüğünü ortaya koyar (Resim 4). Şekilsel yönden Melos kabartmasına oldukça yakındır. Farklı olarak saldırgan bir tutum içindedir. Havaya kaldırdığı dümen (?) taşıyan sağ eliyle, hamle yapar pozisyonundadır. Melos örneğinde kısa bir etek giymiş olmasına karşın burada ise tamamen çıplaktır.

Klasik dönem içinde Skylla tasvirlerine sikkeler üzerinde de rastlanır. En tanınmış M.Ö. 420-410'lara tarihlenen Akragas (Scilya) sikkeleridir²⁶

(Resim 5). Burada Skylla güzel bir kadındır. Hızın, saldırgan köpeklerin, dalgalanan saçların ve kıvrımlı yüzgeçlerin bir canlandırmasıdır. Belden yukarı çıplaktır ve sağ kolunun hemen üzerinde bir yengeç bulunmaktadır.

M.Ö. IV. yüzyıla geldiğimizde Skylla'nın saldırgan ve tek başına yaşayan biri olmadığı yeni bir tasvir şekli ortaya çıkar. Skylla için bu dönem anlatımının en çok farklılaştığı ve sanatta pek çok tasvirinin yapıldığı bir döneme denk gelir. O, Tritonlar ve balıklar gibi diğer deniz yaratıklarının arasında görülmeye başlar. Kıbrıs'tan bir mozaik²⁷ üzerinde yer alan Skylla Akragas sikkesi üzerinde görülen Skylla ile benzer bir yapıda karşımıza çıkar (Resim 6). Bir eli havada, hareketli bir pozisyonda görülen yaratığın gövdesinden Akragas örneğinden farklı olarak gövdesinden üç köpek başı çıkmaktadır. Hemen alt kısmında yer alan balığın sahneye dâhil edilmesi ile daha zengin bir görünüm kazandırılmış ve olayın denizde geçtiği açık bir şekilde vurgulanmıştır.

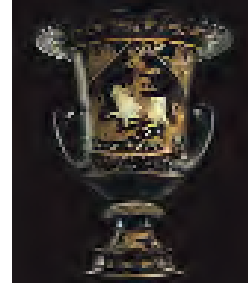
Resim 7: Basel Müzesi'nden krater parçası

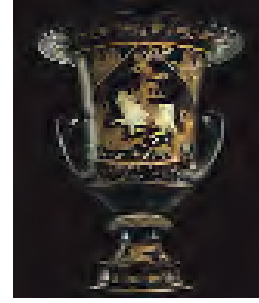
Resim 8: Paul Gety Müzesi'nden krater parçası

Basel Müzesi'nden kırmızı figür bir krater parçası²⁸ üzerindeki Skylla'yı ise yunus, ahtapot ve balıklardan oluşan bir sahne içinde izliyoruz (Resim 7). İnsan kısmı tamamen çıplak ve kolları yukarıda olarak betimlenen yaratığın alt gövdesinden bu kez üç köpek protomu çıkmaktadır. Vazonun büyük bir kısmı ele geçmediği için nasıl bir mitolojik çerçeve

içinde yer aldığını bilemiyoruz, ancak Paul Getty Müzesi'nden diğer bir kırık krater parçası²⁹ üzerinde görülen bir siren kanadı ve boğanın ön kısmı, yaratığın çok farklı sahneler içinde olabileceğini gösterir (Resim 8).

Resim 9a: Paul Gety Müzesi'nden krater

Resim 9b: Paul Gety Müzesi'nden krater ayrıntısı

Bu sahneyi en iyi açıklayan örnek ise M.Ö. 340'lara tarihlenen Asteas Ressamı'nın krateridir³⁰ (Resim 9a,b). Vazonun sol tarafında elinde Poseidon'un üç dişli mızrağı ile Skylla görülürken sağ tarafında Triton görülür. Merkeze ise boğa kılığına giren Europa'yı kaçırma sahnesi doldurur. Europa'nın üzerinde Pothos uçarken, diğer tanrılar ise vazonun üst kısmında bölünmüş bir alanda bu olayı izlerken betimlenmiştir. Burada Skylla Triton'la birlikte Zeus'u selamlar bir pozisyon içindedir. Olayın denizde geçtiğini göstermek amacıyla sahne çeşitli deniz yaratıkları tarafından doldurulmuştur. Skylla'ya baktığımızda daha önce gördüğümüz ürkütücü bir yaratık gitmiş, yerine uzun saçları ve kolyesiyle güzel bir kadın görünümündedir. Bu M.Ö. IV. yüzyıl Skylla'sının bir özelliğidir. Bu dönemde Skylla korkutucu olmayan bir görünümle karşımıza çıkar. Hatta onun tek başına yaşamadığını vurgulamak amacıyla Triton gibi diğer deniz yaratıkları ile birlikte betimlenir.

27- Limc; a.g.e., 1140, Res.25

28- Schefold-Jung; a.g.e., 54, Res.49; Karydi; a.g.e., 174, Res.8

29- Karydi; a.g.e., 172, Res.6; Limc; a.g.e., 1138, Res.7

30- Karydi; a.g.e., 173, Res.7; Limc; a.g.e., 1139, Res.16

Resim 10: Paris Louvre Müzesi'nden ayna sapı

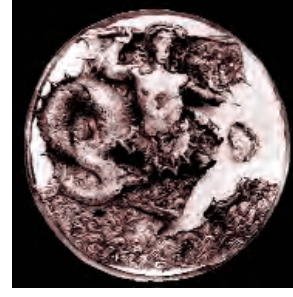

Resim 11: Dodona'dan bronz aplik

M.Ö. IV. yüzyılda Skylla artık korkunç bir deniz canavarı değil, tersine güzel bir deniz kızıdır. Bununla birlikte bu dönem içinde Paris Louvre Müzesinden bir ayna sapı³¹ üzerinde görülen Skylla ise ürkütücü yaratığın tasvirlerinin bu dönemde hala varlığını devam ettirdiğini gösterir (Resim 10). Burada Skylla alışılmış balık kuyruğuna değil, ejderha başıyla sonlanan simetrik iki gövdeye sahiptir. Sol elinde tuttuğu dümenle saldırı pozisyonundadır. Dodona'dan bronz bir aplik³² üzerinde görülen Skylla da benzer bir tasvir olmakla birlikte yeni bir özellik olarak yüzgeçlerden kanat eklendiği görülür (Resim 11).

Resim 12: Berlin Müzesi'nden kapaklı ayna

Resim 13: Petersburg'dan kapaklı ayna

M.Ö. IV. yüzyılda görülen bu örnekler dışında yaratığı daha da vahşileşmiş olarak gösteren örnekler de bulunur. Berlin Müzesi'nde bulunan kapaklı bir ayna³³ üzerinde görülen Skylla buna iyi bir örnek teşkil eder (Resim 12). Ayna üzerinde Skylla bir eliyle taş fırlatırken, diğer eliyle bir gencin başından tutar biçimde betimlenmiştir. Köpekler ise kurbanı ısırırken görülmektedir.

Yaratık yüzgeçlerden oluşan bir kanada sahipken, sol kolu üzerinde balık derisinden bir elbise parçası taşımaktadır. Ayrıca köpek başlarının yerinde ejderha başları görülmektedir. Bunların enseleri de ejderha sırtlarında olduğu gibi iğneli bir yüzgeç şeklinde yapılmıştır. Petersburg'dan diğer bir ayna³⁴ üzerinde ise, Skylla yine bir kurbanının saçlarından tutuyor (Resim 13). Ancak farklı olarak elinde taşa değil bir dümene yer verilmiştir.

Resim 14: New York Metropolitan Müzesi'nden gümüş amblem

Resim 15: Didyma'dan kabartmalı vazo

31- E. Pernice; "Tarentiner Bronzegefäße" JDI 35, 1920, 96, Res.8; Karydi; a.g.e., 174, Res.9; Limc; a.g.e., 1140, Res.22

32- K.A. Neugebauer; "Zeus von Dodona" JDI 49, 1934, 174, Res.12; Karydi; a.g.e., 175, Res.11; Limc; a.g.e., 1143, Res.68

33- K. Schefold- F. Jung; Die Sagen von den Argonauten, von Theben und Troia in der Klassischen und Hellenistischen Kunst (1989), 345, Res.307; Neugebauer; a.g.e., 174, Res.13; Karydi; a.g.e., 175-176, Res.12; Limc; a.g.e., 1142, Res.55,a

34- Karydi; a.g.e., 176, Res.13

New York Metropolitan Müzesi'nden gümüş bir amblem³⁵ üzerinde ise Skylla iki eliyle kaldırdığı taşı fırlatırken görülür (Resim 14). Diğer taraftan gövdesinden üç köpek protomu çıkar. Bu köpek protomlarından soldaki bir ahtapotu, ortadaki bir balığı parçalamaktadır. Üçüncü baş ise yunusa göz dikmiş olarak görülmektedir. Bu köpeklerden sağdaki ve soldakinin ayakları yüzgeçli olarak yapılmışken ortadakinin ayağı normal köpek ayağı şeklindedir. Yaratığın diğer bir farklı yönü ise iki yanda balık kuyruğu şeklinde sonlanan iki kuyruğa sahip olmasıdır. Paris Louvre Müzesi'ndeki ayna sapında da benzer şekilde simetrik iki gövde resmedilmişti. Ancak onlar ejder kuyruğuyla son bulurken, New York örneğinde balık kuyruğu şeklinde sonlanan bir kuyruk yapısı bulunmaktadır.

Resim 16: British Müzesi'nden bronz madalyon

Resim 17: Sperlonga'dan mermer heykel

M.Ö. II. yüzyıla geldiğimizde Skylla tasvirlerinde Didyma'dan kabartmalı bir vazo³⁶ üzerinde de görüldüğü gibi pek fazla bir değişiklik izlenmiyor (Resim 15). Yaratık daha önceki tasvirlerde olduğu gibi yine mücadele sahnesi içinde görülüyor. Havaya kaldırdığı bir elinde dümen diğer elinde kurbanının başını tutarken, köpekler pençeleriyle diğer kurbanlarını parçalıyor. Sağında ise saldırdığı geminin pruvası görülüyor. Aynı sahne British Müzesi'nden bronz bir madalyon³⁷ üzerinde daha açık bir şekilde izleniyor (Resim 16). Bu dönemdeki asıl yenilik ise yaratığın heykeltıraşlık

eserlerinde tasvir edilmeye başlanmasıdır. Bu dönemin en meşhur heykeli Sperlonga³⁸ heykelidir (Resim 17). Oldukça tahrip olmuş olan bu heykel grubunun orijinali bronz olup, günümüze gelen kalıntıları ise mermer kopyalarıdır. Orijinal bronz Skylla grubu İstanbul'da hipodromda bulunmaktayken M.S. 1204 yılında haçlı seferleri sırasında eritilerek tamamen ortadan kaldırıldığı bilinmektedir. Bu Skylla grubunun en önemli yanı ise küçük Skylla örneklerinin çok yaygın bir şekilde kopya edilen replikleri olarak düşünülmesidir³⁹. Maalesef büyük Skylla grubunun yeteri kadar korunmuş örneği yoktur. Ancak bir kısmının rekonstrüksiyonunu yapabilmıştır. Bu ise Hellenistik barok stilin etkileyici dinamizmini ve kalitesini yansıtmaktadır. Geminin de içinde yer aldığı bu grupta, Skylla bir eliyle gemiyi tutarken diğer elinde bir dümen taşımaktadır. Gövdesinden çıkan dört köpek başından biri gemiye saldırırken, diğer üç baş kurbanlarını parçalamaktadır. Tasvir olarak daha önceki gördüğümüz kurbanlarını yakalamış Skylla örneklerinden pek farkı yoktur. Farklı olarak sahneye bir geminin ve dördüncü bir köpek başının dâhil edilmesi söz konusudur.

Resim 18: Bargyla'dan mermer heykel

Resim 19: Cleveland Müzesi'nden bronz heykel

35- Karydi; a.g.e., 177, Res.14; Limc; a.g.e., 1140, Res.32

36-B. Andrea; "Die Römischen Repliken der Mythologischen Skulpturengruppen von Sperlonga" Antike Plastik 14, 1974, 63-108, 85, Res.37-38

37- Andrea; a.g.e., 85, Res.34;

38- B. Conticello; "I gruppi scultorei disoggetto mitologico a Sperlonga" Antike Plastik 14, 1974, 9-59, Res.7-12; R.R.R. Smith; Hellenistic Sculpture (1995), 110-11, Res.147,1-3; N. Himmelmann; Sperlonga. Die Homerischen Gruppen und ihre Bildquellen (1996), 28, Lev.8-9; Limc; a.g.e., 1142, Res.57; J.G.

Pedley; Greek Art and Archaeology (2002), 368

39- Andrea; a.g.e., 83-84

Paris Louvre Müzesi'nden kabartma vazonun ⁴⁰ üzerinde yer alan Skylla Sperlonga grubunda olduğu gibi gemiyle birlikte tasvir edilmiştir, bu da Sperlonga grubunun kopya edildiğini göstermektedir. Sperlonga dışında anıtsal olarak ele geçen bir diğer Skylla örneği M.Ö. II. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Bargyla ⁴¹ Skyllasıdır (Resim 18). Anıt mezara ait olan bu anıtsal heykelin rekonstrüksiyonu Waywell ⁴² tarafından yapılmaya çalışılmıştır. Büyük bir kısmı tahrip olmuş olan heykelin sadece gövde kısmı korunabilmiştir. Cleveland Müzesi'nden bronz bir büst ⁴³ ise sadece üst gövdesi ile korunsun da Skylla olarak yorumlanmaktadır (Resim 19). Sağ elinde dümen tutan yaratık olasılıkla aşağıya doğru olan sol elinde kurbanının başından tutuyor olmalıdır. En çok dikkati çeken ise saldırgan bir yüz ifadesi taşıyor olmasıdır. Kaş olarak deniz yosununa, kulak olarak yüzgece ve balık derisi ve yüzgeçlerinden oluşan bir mantoya sahiptir. Bu büst, yaratığın deniz canlısı olduğunu vurgulamak için sanatçının yosunlarla ve yüzgeçlerle tasvir isteğini somut bir şekilde ortaya koymaya çalıştığının açık bir göstergesidir. Skylla'daki bu somutlaştırma Hellenistik dönemin karakteristik bir özelliğidir. Bu dönemde özellikle deniz ve kara yaratıkları ve mitolojik tasvirlerde yoğun bir somutlaştırma görülür. Döneme damgasını vuran Bergama Zeus Sunağı'nın eserleri de bu somutlaştırmanın en iyi ortaya konduğu yerdir.

Resim 20: Sicilya'dan sikke

Resim 21: Marancio'dan mozaik

40- Karydi; a.g.e., 179, Res.15

41- Limc; a.g.e., 1144, Res.74

42- G.B. Waywel; "The Scylla monument from Bargylia. Its sculptural remains" Akten des 13. Internationalen Kongresses für Klassische Archäologie, Berlin 1988, 386-388, Lev.58

43- Karydi; a.g.e., 180, Res.17-18

44- Limc; a.g.e., 1141, Res.40

45- Limc; a.g.e., 1140, Res.25

Roma döneminde de varlığını sürdüren yaratık, özellikle adını veren Sicilya'nın sikkeleri üzerinde sıkça karşımıza çıkar. M.Ö. 42-40 tarihlerine verilen bu sikkelerden ⁴⁴ birinde elinde dümeni, iki tarafta arkaya doğru uzanan simetrik balık kuyruğu ve gövdesinin önünden çıkan üç köpek başıyla daha önce gördüğümüz örneklerin benzeri bir şekilde karşımıza çıkar (Resim 20). Marancio'dan bir mozaik ⁴⁵ ise yarattığı Odysseus efsanesi içinde en güzel gösteren örnektir. Nereidler'le birlikte görülen yaratık elinde dümeni ve kurbanlarını yakalamış köpek başlarıyla Sperlonga Skyllası'nın devamı niteliğindedir (Resim 21).

Yaratığın kökenlerine baktığımızda; M.Ö. III. bine kadar inen köpeklerle tasvir edilen tanrıçaların Doğu'da Sümer ve Akkad panteonunda olduğu bilinmektedir. Ancak bunlar Skylla'yı tam olarak tanımlamaz. En belirgin örnek ise Hasanlu'dan, sanatında Anadolu ve Mezopotamya etkilerini barındıran bir kâse üzerinde betimlenmiştir ve Skylla'nın kökeni konusunda yönlendiricidir. Grek sanatında ise yaratık M.Ö. V. yüzyılla birlikte görülmeye başlar. Bundan önceye ait herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. İlk olarak Homeros'ta ondan söz edilmiş olmasına karşılık eserler üzerindeki tasvirler anlatımla uyuşmamaktadır. Ortak görüş onun denizin bir kişileştirilmiş unsuru olduğu ve bugünkü Sicilya adının da buradan türemiş olduğudur. Eserler üzerinde ise Skylla bir veya iki balık kuyruğuna sahip betimlenirken, gövdesinden bazen iki bazen de üç köpek başı çıkmaktadır. Elinde genellikle dümen bulunur. Ancak yer yer üç dişli mızrak taşıdığı da görülür. Klasik dönem tasvirlerinde çok fazla çeşitlilik izlenmezken Hellenistik dönem yaratığın işlenmesinde en zengin örneklerin ortaya çıktığı dönemdir. Roma döneminde de varlığını devam ettiren yaratık, özellikle Hellenistik dönemin Skylla tasvirleriyle paralel bir gelişim ortaya koyar.

KAYNAKLAR

- Akurgal, A.; Die Kunst der Hethiter (1961)
- Andrea, B.; "Die Römischen Repliken der Mythologischen Skulpturengruppen von Sperlonga" Antike Plastik 14, 1974, 63-108
- Can, Ş. ; Klasik Yunan Mitolojisi (1994)
- Carpenter, T.H.; Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji, Çev. B.M. Ünlüoğlu (2002)
- Coticello, B. ; "I gruppi scultorei disoggetto mitologico a Sperlonga" Antike Plastik 14, 1974, 9-59
- Erhat, A.; Mitoloji Sözlüğü (1993)
- Evans, A.; The Palace of Minos (1921)
- Frankfort, H. ; The Art and Architecture of the Ancient Orient (1989)
- Gelb, I.G. ; "The Dogs of Nikarawas" AJSL 55-2, 1938, 200-203
- Graves, R. ; Yunan Mitleri, Çev. U. Akpur (2004)
- Grimal, P. ; Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma, Çev. S. Tamgüç (1997)
- Hamilton, E.; Mitologya, Çev. Ü. Tamer (1996)
- Hanfmann, G.M.A. ; "The Scylla of Corvey and Her Ancestors" Studies on Art and archeology in Honor of Ernst Kitzinger on His Seventy-Fifth Birthday 41, 1987, 249-260
- Himmelman, N.; Sperlonga. Die Homerischen Gruppen und ihre Bildquellen (1996)
- Homer,.; Odyssea, Çev. A.Erhat-A. Kadir (1994)
- Karydi, E.W. ; "Skylia, Bilder und Aspekte des Mischwesens" JDI 112, 1997, 167-187
- Limc.; Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII,1-2 (1997)
- Lurker, M.; Lexikon der Götter und Dämonen (1984)
- Neugebauer, K.A.; "Zeus von Dodona" JDI 49, 1934,162-179
- Oates, J.; Babylon (1979)
- Pedley, J.G.; Greek Art and Archaeology (2002)
- Pernice, E. ; "Tarentiner Bronzegefäße" JDI 35, 1920, 83-96
- Preller, C. ; Griechische Mythologie.Theogonie und Goetter (1894)
- Schefold, K.-Jung, F.; Die Sagen von den Argonauten, von Theben und Troia in der klassischen und hellenistischen Kunst (1989)
- Schefold, K.-Jung, F.; Die Urkönige Perseus, Bellerophon, Herakles und Theseus in der klassischen und hellenistischen Kunst (1988)
- Shepard, K.; The Fish-Tailed Monster in Greek and Roman Art (1940)
- Smith, R.R.R.; Hellenistic Sculpture (1995)
- Studniczka, F.; Studniczka, "Skylia in der Mykesischen Kunst" AM 31, 1906, 50-52
- Ure, A.D.; "Boeotian Vases With Women's Heads" AJA 57, 1953, 245-249
- Waywell, G.B.; "The Scylla monument from Bargylia. Its sculptural remains" Akten des 13. Internationalen Kongresses für Klassische Archäologie, Berlin 1988, 386-388.